

Posudek diplomové práce

Název práce: Der Roman von der Mitte Europas "*Die grüne Jungfer*" des Bernhard Setzwein

Autorka: Veronika ŠŤAVÍKOVÁ

Vedení práce: PhDr. Viera Glosiková, CSc.

Oponent: PhDr. Václav Maidl

Datum odevzdání práce: 23. 12. 2005

Autorka diplomové práce si vybrala ke zpracování román *Die grüne Jungfer* bavorského autora Bernharda Setzweina. Jak autor, tak i jeho román nejsou českému čtenáři obecně známí. Do češtiny zatím od Bernharda Setzweina nebylo nic přeloženo. Už i z toho důvodu lze pochválit iniciativu Veroniky Šťavíkové, která si téma diplomové práce sama vybrala na základě zájmu, který v ní vzbudil zmíněný román, popřípadě i další aktivity jeho autora. Vybraný román je specifický především tím, že se odehrává na české straně česko-německého pohraničí a většinu protagonistů představují Češi - a to vše ztvárněno německým spisovatelem. Již tato neobvyklá skutečnost vybízí k nejrůznějším analytickým přístupům k literárnímu dílu.

Primárním cílem autorky diplomové práce - jak píše v **úvodu** - je interpretace románu *Die grüne Jungfer* a zároveň zaznamenání jeho dalších konotací v rámci širšího sociokulturního kontextu .

K jednotlivým částem/kapitolám:

V **první kapitole** autorka představuje spisovatele Bernharda Setzweina (nar. 1960), přičemž se soustředí na jeho dílo, jakož i ohlas díla v německy psaném tisku. Zároveň poukazuje na přednáškové aktivity romanopisce. Informace o spisovateli jsou pro čtenáře v Čechách nové a jejich shromážděním a zpracováním autorka vykonala zajisté záslužnou pionýrskou práci.

V části 1.1 této kapitoly krátce poukazuje dokonce na určitou spojitost mezi B. Hrabalem a B. Setzweinem (str. 11). V další části (1.2.) si klade autorka za cíl nejenom představit obsah románu, nýbrž také zdůraznit takové tématické okruhy, které charakterizují příhraniční vztahy. Domnívám se, že srozumitelné přiblížení obsahové stránky románu by bylo v kontextu interpretace díla přínosnější než jeho rozměňování a někdy až neadekvátní komentování současného i minulého dění reálného. Nelze se ubránit dojmu, že se od

románového díla očekává téměř fotografické zrcadlení reality. Irelevantní, zavádějící a jako vytržené z jiného kontextu se mi zdají některá tvrzení, např. na str. 15, kdy autorka píše v souvislosti se ztrátou regionální identity v českém pohraničí po r. 1945 : "*Diese Identität fehlte am Anfang (nach 1945) im Sudetenland, in das neue Siedler kamen. Heute versucht man den Städten und Dörfern wieder ihre einstigen Werte zu vermitteln, manchmal gerade mit Hilfe der ehemaligen Bewohner, der Sudetendeutschen.*"

I když je zřejmé, že autorka v diplomové práci vládne vynikající němčinou, její styl je na mnoha místech nepřehledný a text se čte nesnadno. V práci jako je tato považuji navíc za nevhodné jednoslovné formulace, příp. holé věty (např. na str. 30: "*Ein Dokument. Also noch einmal etwas Geschriebenes.*").

V této kapitole bych ráda ještě upozornila v souvislosti s obsahem románu na tři momenty:

a) V románovém textu jsem nenašla explicitně ani zmínku o tom, že by ústřední hrdina, disident Vančura, psal o dějinách blízkého zámku, jak to tvrdí autorka. Protagonista vystupuje jako intelektuál zajímající se o historii regionu, v němž již dvacet let žije, to však ještě nemusí znamenat, že sepisováním historie se zabýval.

b) Rovněž konstatování, že další postava - Lovec, spolupracovník StB, ztrácí vědomí (a tudíž umírá) pod vlivem jedovatých hub, není v textu románu vyjádřeno. Jak to s ním dopadne lze domýšlet, ale možností je mnoho, od jeho záchrany, přes možnost, že houby nepůsobily atd.

c) Bouřka na konci románu, která způsobí zkázu zámku a nenechá odpovědět Vančuru na naléhavou otázku jeho protihráče, není prostředkem "řešení" nebo "vyřešení" problému, ale otevřeného konce. Text románu záměrně definitivně neuzavírá děj, resp. jednotlivé konflikty neukazuje jako "vyřešené".

V této i v dalších částech 1. kapitoly bych uvítala ucelenější a věcnější text, který by neodbočoval příliš od tématu práce (bez opakovaných obrátů, jako "*live*" *erleben* nebo "*echte Auftritte*" a pod.).

Kapitola druhá je věnována literárněhistorickému přiřazení románu, přičemž se ne příliš přesvědčivě diskutují především kategorie "*Heimatroman*" a "*Grenzlandroman*". Už dříve jsem autorku upozorňovala na to, že tato kapitola by mohla být dána pod mottem "Žádná paralela" - neboť Veronika Šťavíková v ní dochází k názoru, že Setzweinův román vlastně není ani "*Heimatroman*", ba ani "*Grenzlandroman*" ve smyslu, jak jsou tyto žánry definovány. Autorka nakonec dospěla k nejasnému závěru, že uvedený román by mohl být chápán jako

počátek nového "grenzlandrománu", který by však obsahově nepřinášel konfrontace dvou národů, ale upevňování vzájemných vztahů v příhraničí.

Za zcela nadbytečnou v kontextu interpretace románu považuji část 2.3 *Nachbarschaft und Literatur*, kde autorka odbíhá k jednotlivých akcím v pohraničí, encyklopediím a interkulturální germanistice. Překvapuje, že se tak nekriticky zasazuje např. o to, aby "v literární tvorbě /.../ se zohledňovaly rámcové pojmy interkulturální germanistiky / cizota, hranice, odstup, empatie atd./, str. 48). Má to snad znamenat, že budeme spisovatelům předepisovat, o čem mají psát ?

I další odstavce této kapitoly se nesou v podobném duchu, mimo jiné jsou tam i doporučení pro českou interkulturální germanistiku, čím se má zabývat. Pokud se autorka považuje za dostatečně kompetentní v této sféře, může se těmito tématům věnovat v jiných textech, ale v této diplomové práci považuji tyto pasáže nejenom za zbytečné, ale zároveň se domnívám, že jsou zde na úkor interpretace díla.

V **dalších kapitolách**, jejichž některé části působí dost spekulativně, chaoticky a nekonceptně (např. 3.1, začátek 3.3, 6.1 a další), se autorka pokouší prostřednictvím Lotmanova modelu postihnout strukturu uměleckého textu. Postupy autorky jsou opravdu z velké části "lotmanovské", ale vyhodnocení těchto postupů, příp. jejich uchopení ve smyslu dostatečně vyčerpávající analýzy uměleckého textu (zde především "prostoru" a "prostorového modelu", "charakteristiky postav", "času") není takové, aby dílo bylo prezentováno v celé komplexitě, neboli přesvědčivě vyčerpávajících stěžejních momentech.

Lotman si všímá, jak konečný, ohraničený text modeluje nekonečné univerzum s vědomím toho, že v díle působí vždy dva aspekty/činitelé: 1. mytologický aspekt - dílo jako model světa a 2. fabulační aspekt - dílo jako "záznam" konkrétní epizody. I když tyto dva aspekty jsou v různých dílech různě akcentovány, zdá se mi, že autorka v celé práci se příliš soustředila na tzv. mytologický aspekt, který v tomto případě odvádí pozornost od přesného zpracování konkrétního materiálu.

Je vidět snahu autorky dobrat se výsledků trochu jinou cestou než je to obvyklé u většiny studentů našeho oboru, a to považuji za velmi pozitivní. Otázka je však, jestli v tak širokém záběru, v jakém se pohybuje, se opravdu lze soustředit na problematiku i do hloubky nebo pouze do šíře. Zdá se mi, že v této diplomové práci převažuje široký záběr namísto sondy do hloubky, tedy k podstatě literárního díla.

Někdy dokonce překvapuje jakýsi až direktivní přístup k úloze literárního díla, příp. jeho tvůrce. Např. na str. 66 (3.3 *Konkretisierung des Modells*) se autorka rozepisuje o tématech,

kteře v rámci "modelu" Setzwein nezpracoval - nákupní turistika, pohraniční policie a pod. To ukazuje na nedostatečné pochopení Lotmannova modelu a zároveň nepochopení určité "nezávislosti" literárního díla.

Nesdílím ani názor autorky, že literární věda je v rámci jiných vědních oborů bezvýznamná - a nejsem přesvědčena, že studentka je tak zběhlá v celé literárněvědné problematice, aby mohla dospět k takovým jednoznačným hodnocením, jaké na mnoha místech nabízí (str. 86, 87 atd.).

Autorka zdůraznila v rámci svých analýz stěžejní momenty románu, zařadila je do určitých vzájemných souvislostí, ale přednosti románu úplně nevystihla. Román je čtivý a zajímavý nejenom tím, **co** obsahově přináší, ale také **jak** je napsán, jaké výrazové a stylistické prostředky využívá a co jimi dosahuje. U Setzweina je např. fascinující **grotesknost** jednotlivých obrazů, jemný **humor**, **satirické** vstupy a pod. - škoda že se jim autorka nevěnovala více, analýza těchto momentů by určitě přiblížila dílo více k jeho významovým dominantám.

Svémi konstatováními autorka sice pokládá nové otázky, ale úkolem této práce bylo zároveň nacházet určité odpovědi, což se Veronice Šťavíkové ne vždy daří. Ve **shrnutí** zdůrazňuje, že Setzwein si zaslouží uznání, protože zpracoval "postupně zapomínaný osud českého pohraničí". Domnívám se, že román přináší jiné obsahy a výpovědi než pouhé zmapování minulosti. Dále autorka zdůrazňuje, že jeho pohled je nový ve srovnání s literaturou 20. století na základě "nastolení otázky sousedství". Bylo by dobré, kdyby ten nový přístup byl v diplomové práci i explicitně, v konkrétní práci s románovým textem, rozebrán.

Nabízí se také otázka, pro jakého recipienta je román zamýšlen. Svým jazykem zřejmě pro německého, ale německý čtenář určitou vrstvu tohoto románu - přes jazykové, částečně i historické konotace, náznaky z české literatury, poukaz na české reálie (Lovec - lovit, zmiňované jména jako Veškrnová apod.)- nedešifruje, zatímco román v německém jazyce je českému čtenáři více-méně nepřístupný a s odstupem času bude možná v určitých aspektech neaktuální a možná i méně srozumitelný.

Škoda, že se autorka více nezamýšlela nad problémy bezprostředně souvisejícími s rozebíraným literárním dílem a nechala se svést k dalším problémům, které s dílem souvisejí pouze nepřímo.

V práci se vyskytují i chyby věcného rázu, např. na str. 107: "apage satanas" je z latiny a znamená: Odejdi, satane!, Jdi z cesty, satane! Tento citát používali v nejrůznějších situacích ne pouze lidé, kteří vládli latinou, ale i věřící, nebo lidé obeznámení s Novým zákonem (jedná

se o Kristovou odpověď ďáblu na hoře při třetím pokušení). Neznalostí, resp. dezinterpretací takových faktů se posouvá část vyhodnocovaných cizích výrazů použitých v románu do jiného světla.

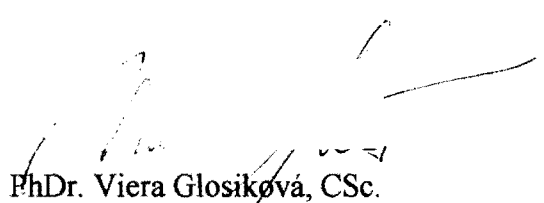
Ke kladům diplomové práce patří kromě již uvedeného také formální stránka předložené práce .

Vzhledem k výše uvedenému hodnocení navrhuji známku dobře.

Při obhajobě by se měla autorka vyjádřit k následujícím otázkám:

1. Prezentujte v krátkosti výsledky jednotlivých analýz románu *Die grüne Jungfer*.
2. Vysvětlete tvrzení (str. 66) o spojitosti mezi zabitím sumce v Setzweinově románu a začátkem povídky *Smrt v Benátkách* od Thomase Manna.
3. Co si představujete pod naznačenou spojitostí mezi zkoumaným románem a epickým divadlem?

V Praze, dne 17. 1. 2006

PhDr. Viera Glosiková, CSc.